

УДК 94 (477.7)

Христина Кім

ЄВРЕЙСЬКІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ КОЛОНІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (XIX – ПОЧ. XX ст.)

Сучасний стан розвитку української історичної науки обумовлює необхідність комплексного дослідження історії здійснення єврейської казенної сільськогосподарської колонізації у Херсонській губернії, оскільки жоден із некорінних народів не привертав до себе такої прискіпливої уваги з боку російської влади, як євреї. У даний історичний період політико-правові й економічні умови проживання останніх зазнали суттєвої трансформації. Окрім необхідності заповнення відносної лакуни в історіографії щодо дослідження окреслених аспектів життя євреїв на території Півдня України, спонукає також складний історичний досвід українсько-єврейських міжетнічних відносин у регіоні, необхідність виокремлення об'єктивної інформації та подолання відповідних негативних стереотипів.

Метою даного дослідження є висвітлення історії й особливостей здійснення єврейської казенної сільськогосподарської колонізації у Херсонській губернії упродовж XIX – поч. XX століть. Виходячи із мети були визначені наступні завдання:

– розкрити історію життя та діяльності єврейського населення колоній, складнощі у веденні господарства, різносторонньо оглянути життя колоній;

– встановити внесок єврейського сільського населення у розвиток Півдня України.

Історіографічну базу публікації становлять праці сучасних фахівців О.В. Гриневича [1], Ю.В. Котляра [2], Й. Шайкіна [3], А.Е. Сидоренка [4], В.П. Шкварця, М.Ф. Мельника [5], М.М. Шитюка [6], В.В. Щукіна, О.М. Павлюка [7], О.Я. Наймана [8] та інших, які у своїх роботах розглядають історію переселення іноземних єврейських колоністів на основі джерелознавчого аналізу, їх соціально-економічне становище, релігійні аспекти та соціокультурний розвиток України.

Особливий інтерес для сучасного дослідника становлять також праці О. Дружиніної та В. Наулка, написані у 60-

80-х рр. XX ст. і присвячені вивченню окремих аспектів іноземної, зокрема єврейської, колонізації України [9].

Єврейський народ за дві тисячі років свого гоніння був розсіяний по багатьох країнах серед різних народів. Але кожна країну, в якій вони жили, євреї вважали своєю батьківщиною та прагнули до участі в усіх галузях її життя, досягаючи у цьому значних успіхів. Звісно, діяльність і вчинки багатьох з них оцінюють неоднозначно. Де хто, підкоряючись обставинам, йшов в іншу релігію. Змінював ім'я та прізвище, але всі вони були геніальними у тій галузі, якій присвятили усе своє життя. Немає жодної сфери людської діяльності, де б євреї не проявили своїх талантів [10].

У Російській імперії законодавче стимулювання розвитку єврейського землеробства почало здійснюватися з початку XIX ст. Положення про євреїв 1804 р. фактично стало першим законодавчим актом, що започаткував урядові заходи щодо сприяння розвитку єврейської колонізації. Для євреїв, що виявили бажання зайнятися землеробством, відводилось до 30 тис. десятин землі у південних і західних губерніях, євреям-землеробам надавалися певні пільги. «Положення про євреїв» від 13 квітня 1835 р. та інші нормативні акти 1830-1840-х рр. передбачали грошові дотації, звільнення від податків на 10 років і від рекрутської повинності на 25 років тих єврейських сімей, котрі оселялись на землях, відведених під землеробські колонії та присвячували себе сільськогосподарській праці. Щоправда, спочатку євреї повинні були утворювати колонії чисельністю не менше 25 чол., формувати окремі від християн громади та селитись віддалік від християнських селищ. У 1842 р. всім євреям Російської імперії було дозволено будь-коли переходити у землеробський стан [11].

Перехід євреїв у землероби почався з того, що у 1806 р. 36 єврейських сімей з Могильовської губернії, через своїх представ-

ників Ізраїля Лентпорта та Нохіма Фінкенштейна (в інших джерелах – Фінкельштейн), звернулися до губернатора М.М. Бакуніна з проханням переселити їх до Новоросійського краю для заняття хліборобством [12]. На заклик уряду відгукнулося декілька сотень єврейських сімей із північно-західного краю Російської імперії, таких як Білорусія, Литва й інших, і заснували перші землеробські колонії на Херсонщині (1807 р.) [13]. У 1810 р. – тут уже нараховувалося 8 землеробських колоній: Ефінгар (з іврити – живописна річка), Бобровий Кут, Добра, Ізраїлівка, Кам'янка, Ингулець, Сейдеменуха (з іврити – поле відпочинку), Нагартав (з іврити – річка хороша), а на кінець XIX ст. їх було вже 26 [14].

У колоніях проживало 1690 сімей (близько 10 тисяч чоловік). Колоністи розорали цілину і засіяли чорноземні поля площею 24 тисячі десятин. Виділені урядом 310 тисяч рублів на облаштування колоній, придбання сільськогосподарського інвентарю, робочої та молочної худоби виявилось недостатньо. У перші роки колоністи забезпечували себе вирощеним хлібом тільки на 25%, а до 1827 року вже на 60 %. Вони сіяли жито, пшеницю, ячмінь, просо та гречку.

У 1824 році було засновано колонію Ізлучісту, а існуючі колонії поповнювалися новими переселенцями. Гарні врожаї у 1830-1835 роках дозволили зміцнити господарства колоністів, що досить яскраво показано у Таблиці 1.

Таблиця 1. Розвиток господарства у єврейських сільськогосподарських колоніях у 20-30-х рр. XIX ст.

	1813 р.	1824 р.
Вівці	-	1629
Коні	67	307
Рогата худоба	1164	5832
Плуги	59	220

Упродовж 1841-1844 рр. переселенцями із Прибалтики, Могилевської та Вітебської губерній було засновано ще 6 колоній: Львово та Ново-Борислав, Мала Сейдеменуха, Романівка і Ново-Полтавка у Херсонському повіті та Сагайдак у Єлизаветградському повіті. Колоністи швидко освоїлися і, згідно з відгуком чиновника, «15 колоній

Херсонської губернії у 1845 році мали досить благочестивий вигляд». У всіх колоніях були єврейські школи – хедери. За рахунок товариства утримувалося 5 кам'яних великих синагог і 14 молитовних будинків. У 1850 році на кошти 11 колоній було побудовано Нагартавську окружну лікарню на 24 ліжка із амбулаторним прийомом, що здійснювали дипломовані лікар і фельдшер. Це був перший стаціонарний медичний заклад у губернії.

Проте, у 60-х роках XIX ст. відпала економічна необхідність переселення євреїв на землі у Новоросії й інші місцевості України. 30 травня 1866 року уряд Олександра II видав закон про припинення переказів у «коробочний збір» в єврейських общинах. Було відмінено й особливі постанови про зачислення євреїв у землероби, і з цього моменту припинилося будівництво нових колоній і заселення старих [15].

Отже, у процесі становлення єврейських казенних сільськогосподарських колоній можна виділити два основні етапи: I. – 1807-1834 рр. та II. – 1835-1866 рр., з яких перший період єврейської сільськогосподарської колонізації, через нестачу коштів, тривав недовго.

Херсонський губернатор доповідав Олександру I, що протягом 1807-1810 рр. на євреїв-переселенців було витрачено 145680 руб., а для допомоги тим, хто виявив бажання до переселення та чекає своєї черги потрібно ще 219 тисяч руб., тоді як у наявності було лише 2519 руб. У результаті, з 6 квітня 1810 року спеціальним Положенням Комітету Міністрів переселення євреїв призупинили. Але пізніше з'ясувалося, згадана використана сума 145680 руб. лише частина з 300 тисяч руб., виділених урядом на справу переселення, тобто більше половини грошей була використана не за призначенням.

Не останню роль у зміні настроїв уряду мав негативний відгук херсонського губернатора Г.М. Рахманова, який, зокрема, писав: «...через непризвичаєність євреїв до хліборобства та неохайність у побуті, смертність між ними дуже велика... переселяти їх більше немає потреби, хіба що через два або три роки...».

Уряд очікував швидких позитивних ре-

зультатів від єврейської колонізації, але реальні результати виявилися далекими від бажаного. Підбиваючи перші підсумки сільськогосподарської єврейської колонізації, Єврейський комітет, очолюваний сенатором В. Поповим, доповідав у 1812 р., що незважаючи на всі намагання уряду сприяти цій справі, бажаних результатів не досягнуто, і рекомендував залишити євреїв «при старих промислах». У 1818 р. внаслідок відсіву та значної смертності в єврейських колоніях у Херсонській губернії нараховувалося не більше 400 сімей. Відчувалася нестача робочих рук, що підштовхувало урядові установи до думки про можливість поновити переселення.

Тому, згідно із спеціальним указом від 29 листопада 1821 р. почалося масове виселення євреїв з казенних і козацьких поселень Чернігівської губернії, а у 1822 р. – з Полтавської у Новоросію. У результаті у наступні роки чисельність колоністів зростала [16]. Наступний процес переселення відбувся вже у 1837 р.

Євреї колоністи поділялися на декілька категорій: 1. – євреї колоністи, які користувалися однаковими правами з колоністами взагалі; 2. – євреї, що поселилися на поміщицьких землях і займалися землеробством і різними ремеслами; 3. – євреї, що проживали у містах і займалися торгівлею та різними ремеслами.

Єврейські села – колонії були назавжди звільнені від військового постю, але євреї колоністи зобов'язувалися надавати квартири для ночівлі військам, рекрутським партіям та арештантам. У Херсонському повіті це були такі села як Бобровий Кут, Ефенгарь, Ізлучіста, Інгулець, Кам'янка, Львова, Нагартав Великий, Нагартав Малий, Ново-Полтавка, Новий Берислав, Романівська, Сейдемінуха Велика, Сейдемінуха Мала; у Бобринецькому – Ізраїлівка, Сагайдак.

Всіх єврейських навчальних закладів у Херсонській губернії, підлеглих шести особливим комісіям нараховувалося: 1-го розряду – 116; 2-го – 142; у них вчителів 1-го розряду – 98; 2-го – 35, учнів – 2791. Кількість учнів в єврейських школах відносилося до загального числа євреїв, які проживали у Херсонській губернії: чоловічої статі як 1:139, жіночої як 1:1104. Число учнів ві-

дносилося до загальної кількості євреїв: чоловічої статі як 1:7, жіночої як 1:111 [17].

На кінець XIX ст. у Херсонській губернії знаходилося 26 єврейських казенних і приватних землеробських колоній, а саме: у Херсонському повіті – Великий і Малий Нагартав, Велика та Мала Романівка, Добра, Ефінгарь, Ново-Полтавка, Львова, Новий Берислав, Інгулець, Велика і Мала Сейдеменуха, Бобровий Кут, Ново-Житомир, Ново-Вітебськ, Ново-Подольск, Ново-Ковно, Кам'янка, Ізлучіста; в Олександрівському повіті – Писарівка, в Єлизаветградському повіті – Сагайдак, Ізраїлівка, Мар'янівка, Мартиновичева, Веріна, Моргуновка, у Тираспольському повіті – Балашівка; із числа цих поселень всі колонії Херсонського повіту та дві перші із названих в Єлизаветградському повіті, як сказано вище, засновано на казенних землях; всі ж інші поселення – на землях приватних осіб. Ті й інші розрізнялися між собою у тому відношенні, що у перших євреї самі займалися обробітком землі, а у приватних вони обробляли землю найманими людьми, а самі були тільки наглядачами господарства.

Варто зазначити, що, незважаючи на значні зусилля уряду, казенні єврейські колонії не мали успіхів у господарському відношенні. Причина цієї незадоволеності полягає частково у невідповідних обставинах, які супроводжували сам процес поселення колоністів, а також у власне відношенні євреїв до землеробської праці. Оскільки, звиклі то різноманітної торговельної діяльності, євреї не досить активно надавали перевагу землеробству.

І при першій же можливості намагалися вийти із землеробського стану чи, у крайньому випадку, покинути поселення, де землеробство було обов'язковим видом діяльності. Підтвердженням цього може стати той факт, що у казенних колоніях близько сьомої частини всього єврейського населення щорічно просило собі паспорти для від'їзду, причому кількість євреїв без білетів далеко перевищувала кількість з ними [18].

Коротко опишемо декілька єврейських землеробських колоній Херсонської губернії. Так, наприклад, *Мала Сейдеменуха* була заснована у 1841 році на лівому березі

річки Інгулець і балки Татарки у Херсонському повіті Херсонської губернії у 70 верстах від Херсона. Свою назву нова колонія отримала від розташованої у декількох верстах південно-східніше колонії Сейдемену-ха (з іврити «Тихе поле»). Першими жителями колонії стали євреї-переселенці із Невельського повіту Вітебської губернії. Невель, попереднє місце проживання перших колоністів, стало другою назвою колонії. У 1845-1859 рр. колоністи жили у 35 казенних кам'яних будинках, в яких проживало 445 осіб (217 чоловічої статі та 228 жіночої). До того часу колоністи побудували єврейський молитовний будинок. Хлопчики навчалися у хедерах. Основним заняттям жителів колонії було землеробство. Євреї приступили до цього заняття, не маючи досвіду та знань. Після довгих і виснажливих років освоєння землеробства перші успіхи прийшли до єврейських колоністів лише у 1860-х роках. Так, селянин колонії С. Трескунов у 1863 році від міністерства державного майна отримав грошовий приз у 50 рублів за високі врожаї.

За переписом 1897 року у Малій Сейдемену-сі проживало 520 чоловік, із них 502 єврея. У колонії було три лавки та баня. На початку ХХ ст. колоністи побудували синагогу. З 1890 по 1917 роки у колонії працювала приватна єврейська школа [19].

Новожитомир – село у Софіївському районі Дніпропетровської області, яке було засноване у 1849 році як єврейська землеробська колонія Ново-Житомир (інша назва – Репетин) у Херсонському повіті Херсонської губернії.

Таблиця 2. Кількісний склад єврейського населення у с. Новожитомир (1859-1931 рр.)

1859	1887	1896	1931
263 чол.	508 чол.	625 чол.	750 чол.

Колонію було засновано в основному переселенцями із Житомира. У 1868 році у Новожитомирі діяла синагога. У 1887 році було 37 єврейських господарств (із 47). У 1898 – 1899 євреї – землероби (65 сімей, 369 чоловік) володіли 675 десятинами землі; євреям належали 161 коняка і 131 корова. А на початку ХХ ст. у Новожитомирі

працювала школа.

Нові Ковна – село у Софіївському районі Дніпропетровської області. Засноване у 1848 році як єврейська землеробська колонія Ново-Ковно (інша назва – Чембер, Чимбарово).

Колонію було засновано переселенцями із Київської губернії. У 1868 р. у Ново-Ковно діяли синагога, школа. Основні сфери економічної діяльності євреїв-колоністів – хліборобство, садівництво та тваринництво. У 1887 р. із 66 господарств у Ново-Ковно, 61 було єврейське. У 1898 р. колоністам належало 1033 десятин надільної землі, 267 коней і 200 корів [20].

Таблиця 3. Кількісний склад єврейського населення у с. Нові Ковна (1859-1924 рр.)

1859	1897	1916	1924
349 чол.	787 чол.	845 чол.	540 чол.

Що ж стосується території сучасної Миколаївської області, то євреями тут було засновано декілька землеробських колоній: Нагартана, Ефінгар, Добре [21].

Південноукраїнський регіон, Херсонська губернія протягом ХІХ – початку ХХ ст. займав особливе місце в історії євреїв Східної Європи. Отримавши можливість переселятися до Новоросійського краю, починаючи з кінця ХVІІІ ст., єврейське населення поступово набувало характеру однієї з найбільш активних етнічних груп населення. Внесок їх в економічний розвиток краю та його швидку інтеграцію у загальноросійський та європейський ринки значно перевищував її відсоток у загальному складі населення регіону.

Єврейська сільськогосподарська колонізація, центром якої стала Новоросія, є унікальним явищем в історії східноєвропейського єврейства з кількох причин: по-перше, вона відбувалася на винятково добровільній основі при сприянні уряду, який створював пільгові умови для переселенців; по-друге, вперше у Східній Європі вони отримали право на земельну власність і постійне проживання у сільській місцевості.

При цьому сподівання уряду на швидкі успіхи сільськогосподарської колонізації не були виправдані, що пояснювалося наявністю кількох факторів: складні природно-

кліматичні умови та необхідність освоєння цілих земель, відсутність у переселенців навичок сільської праці, дріб'язкова опіка з боку урядових установ та інше; однак не можна погодитися зі стереотипно-негативною оцінкою початкового періоду єврейської сільськогосподарської колонізації, що існує у дослідницькій і публіцистичній літературі протягом майже двох століть. Не треба забувати, що основні відомості, документи та оцінки цих подій походять, здебільшого, від урядових чиновників, які далекі від симпатії до євреїв-колоністів, крім того, відсутні спроби порівняння темпів розвитку між господарствами колоністів, росіян та українців, які були у цей час переселенцями у даному регіоні.

Не можна не зважати на той факт, що попри всі труднощі, темпи переселення євреїв до сільської місцевості у Новоросійському краї зростали до середини XIX ст. і більшість колоністів не виявила бажання до переселення у міста навіть тоді, коли урядові обмеження для цього скасували.

Реальні позитивні результати єврейської колонізації у Новоросії стали очевидними лише під кінець XIX ст., коли розгорнуло діяльність друге та третє покоління колоністів, які з дитинства набули досвід і навички селянської праці. Навіть при відсутності пільгових умов, які на цей час були відмінені урядом, рівень господарського розвитку єврейських колоній не поступався навколишнім християнським селам. Одним із головних аргументів на користь позитивної оцінки наслідків сільськогосподарської колонізації на Півдні України може слугувати й те, що колонії, попри всі негаразди революційних подій початку XX ст. та громадянської війни продовжували існувати.

Попри традиційне скептичне ставлення частини упереджених дослідників і публіцистів, не підлягають сумніву і реальні успіхи євреїв-землеробів у справі освоєння південноукраїнських степів, яку вони здійснювали пліч-о-пліч з українським, російськими, болгарськими, німецькими та іншими селянами.

Історія євреїв-землеробів протягом XIX–XX ст. стала оригінальною невід'ємною складовою багатой та різноманітної історії південноукраїнського регіону, їх внесок у цю

історію не повинен бути применшеним або і взагалі забути. Нажаль, історія єврейського землеробства у нашому краї не мала логічного розвитку з середини XX ст. через те, що була штучно перервана трагічними подіями Голокосту, у ході якого більшість сільського єврейського населення було знищено фашистськими окупантами [22].

Тому, як пам'ять про єврейську сільськогосподарську колонізацію залишилися прекрасні села – колишні єврейські колонії у Миколаївській області – Ново-Полтавка, Плющівка (Ефінгарь), частина Березнегуватого – Великий і Малий Нагартав, Херсонській області – Львово, Велика і Мала Сейдеменуха, Романівка, Бобровий Кут, Інгулець, Ізлучіста, Кіровоградській – Сагайдак, Ізраїлівка, Дніпропетровській – Ново-Житомир, Ново-Ковно, Ново-Вітебськ, Ново-Подольськ та інші села. Хоч ці села – єврейські колонії зараз майже і не мають єврейського населення, у деяких змінено назви, довгий час замовчувалася та стиралася пам'ять про єврейське походження цих сіл, але вони є справжнім пам'ятником величезному і цікавому періоду історії Півдня України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриневиц Е. Херсонская губерния на страницах еврейской периодической печати (конец XIX – нач. XX вв.) / Елена Гриневиц // Восьмые Запорожские еврейские чтения. 2005. Сборник научных трудов. – Запорожье: «Диво», 2004. – С.227-230; Гриневиц Е. Евреи в медицине // Седьмые Запорожские еврейские чтения. – Запорожье, 2003. – С.66-72.
2. Котляр Ю. Єврейські колонії Березнегуватого (1809-1954) / Юрій Вадимович Котляр // Єврейське краєзнавство та колекціонування. Збірник наукових праць. Матеріали конференції 24-26 серпня 2004 р. – К., 2005. – С.214.
3. Шайкин И. Еврейское земледелие в Украине в XIX веке / Иосиф Шайкин // Шестые Запорожские еврейские чтения. – Запорожье: «Диво». 2002. – С.141-145; Шайкин И.М. Маленькая столица или еврейская колония Нагартав / Иосиф Шайкин // IV Миколаївська обласна краєзнавча конференція «Історія, етнографія, культура». – Миколаїв, 2002. – С.234-235; Шайкин И. Лечебница в степи / И. Шайкин, А. Сидоренко. – К.-Березнегуватое, 1997.
4. Шайкин И. Лечебница в степи / И. Шайкин, А. Сидоренко. – К. – Березнегуватое, 1997. – 59 с.
5. Шкварець В.П. Миколаївщина: погляд крізь століття. Нарис історії / Валентин Павлович Шкварець, М.Ф. Мельник. – Миколаїв, 1994. – 386 с.

6. Шитюк М.М. Єврейське населення Херсонської губернії в XIX – на початку XX століть: монографія / М.М. Шитюк, В.В. Щукін. – Миколаїв: Видавництво Ірини Гудим, 2008. – 220 с.

7. Щукін В.В. Земляки. Очерки истории еврейской общины города Николаева (конец XVIII – начало XX вв.) / В.В. Щукін, А.Н. Павлюк / Научный редактор Н.Н. Шитюк / Государственный архив Николаевской области. – Николаев: Издательство Ирины Гудим, 2009. – 352 с.

8. Найман О.Я. Історія євреїв України / Олександр Якович Найман. – К., 2002. – 496 с., іл.

9. Дружинина Е.И. Южная Украина в период кризиса феодализма. 1825-1860 гг. / Е.И. Дружинина / АН СССР, Ин-т истории. – М.: Наука, 1981. – 215 с.; Наулко В. Етнічний склад населення Української РСР: стат.-картогр. дослідження / В. Наулко. – К.: Наук. думка, 1965. – 136 с.

10. Мирський Р.Я. Знамениті євреї України / Рудольф Якович Мирський, Олександр Якович Найман. Академія історії та культури євреїв ім. Шимона Дубнова. – К., 2009. – С.9.

11. Шмид О. Здобутки та невдачі єврейського землеробства у Волинській губернії (XIX – початок XX ст.) / О. Шмид // Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – 2009. – Вип.17. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20ar/vvi/2009_17/shmud.pdf

12. Российская Еврейская Энциклопедия [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ruje.ru>

13. Дубнов С.М. Краткая история евреев. Учебник еврейской истории для школы и самообразования. / С.М. Дубнов. - С.-Петербург: 1912. – С.151.

14. Гриневиц Л.В. Євреї в Україні / Л.В. Гриневиц, В.А. Гриневиц // Енциклопедія історії України. – К., 2005. – Т.3. – С.72-88.

15. Шайкин И. Еврейское земледелие в Украине... – С.141-144.

16. Шитюк М.М. Вказ. роб. – С.97-98.

17. Военно-статистическое обозрение Российской империи, издаваемое по Высочайшему повелению при 1-м отделении Департамента Генерального Штаба. Т.ХІ. Ч.1. Херсонская губерния. – СПб: 1849. – С.22, 24, 104, 97-98, 183, 184.

18. Херсонская губерния. Список населенных мест по сведениям 1859 года. Издан Центральным Статистическим Комитетом Министерства Внутренних Дел. Обработан редактором Л. Майковим. – СПб: 1868. – С.LXIII-XXII.

19. Российская Еврейская Энциклопедия [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ruje.ru>

20. Там само.

21. Миколаївщина: літопис історичних подій. 65-річчю утворення Миколаївської області присвячується. – Херсон: Вид-во «Олді-плюс», 2002. – С.620; Миколаївщина в новітній історії. 70-річчю утворення Миколаївської області присвячується: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во ПП Шамрай, 2007. – С.255.

22. Шитюк М.М. Єврейське населення Херсонської губернії в XIX – на початку XX століть. – С.160, 162-163, 126.

Христина Кім Єврейські сільськогосподарські колонії Херсонської губернії (XIX – поч. XX ст.)

Стаття розкриває заснування та розвиток єврейських колоній на Півдні України у XIX – на початку XX ст. Прослідковується заселення колоній, міграційні потоки поселенців тощо. автор приходиться висновку про значний внесок євреїв у колонізацію краю та необхідність вивчення даного питання у подальшому.

Ключові слова: єврейська колонізація, Південна Україна, Херсонська губернія, колонії

Кристина Кім Еврейские сельскохозяйственные колонии Херсонской губернии (XIX – нач. XX в.)

Статья раскрывает основания и развитие еврейских колоний на юге Украины в XIX – начале XX в. Прослеживается заселения колоний, миграционные потоки поселенцев т.д.. автор приходит к выводу о значительном вкладе евреев в колонизацию края и необходимость изучения данного вопроса в дальнейшем.

Ключевые слова: еврейская колонизация, Южная Украина, Херсонская губерния, колонии

Christina Kim Jewish agricultural colonies in Kherson province (XIX – beginning XX century)

The article reveals the establishment and development of Jewish settlements in the south of Ukraine in the nineteenth – early twentieth century. Traced settlement colonies, migration flows settlers and others. author comes to the conclusion that a significant contribution to Jewish colonization in the region and the need to explore the matter further.

Keywords: Jewish colonization, southern Ukraine, Kherson province, colonies

Рецензенти:

Котляр Ю.В., д.і.н., професор

Тригуб П.М., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 17.09.2012 р.